

УКРСИББАНК
BNP PARIBAS GROUP

До Конституційного Суду України
01033, м. Київ, вул. Жилинська, 14

Публічне акціонерне товариство
«УкрСиббанк»

місцезнаходження:
61001, м. Харків,
просп. Московський, буд. 60,
МФО 351005, ЄДРПОУ 09807750

адреса для листування:
04070, м. Київ,
вул. Андріївська, б. 2/12
Засіб зв'язку:
тел. (044) 5850182.

В особі представника:
В.о. Голови Правління
АТ «УкрСиббанк»
Самаріної Ганни Юріївни,
що діє на підставі Статуту,
місце проживання зареєстровано
за адресою:

№: 33-15/39247
Дата: 04.12.14

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ

Конституційний Суд України відповідно до положень пункту 4 частини 1 статті 13 Закону України «Про Конституційний Суд України» (далі за текстом – Закон) приймає рішення та дає висновки у справах щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України.

Згідно до положень статті 42 Закону конституційне звернення - це письмове клопотання до Конституційного Суду України про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України з метою забезпечення реалізації чи захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина, а також прав юридичної особи.

Єдиною підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції або законів України судами України (загальної юрисдикції), іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94 Закону).

Публічне акціонерне товариство «УкрСиббанк» (надалі – АТ «УкрСиббанк»), як суб'єкт права на конституційне звернення, вважає що Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищий господарський суд України та Верховний суд України неоднозначно застосовують частину 4 статті 559 Цивільного кодексу України, що потребує

офіційного тлумачення цієї норми.

Суди України (в т.ч. Верховний суд України у справах за участі АТ «УкрСиббанк») за однакових юридично значимих обставин допускають різне застосування частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України, що полягає в тому, що при розгляді судових справ в одних випадках поняття «вимога» ототожнюється з «позовом», в інших – «вимога» застосовується саме як вимога, тобто як направлення, так і вручення поручителю вимоги про погашення боргу, а не позову до суду.

В процесі практичного застосування частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України судами України здійснюється неоднозначне застосування вказаної норми, що має своїм наслідком порушення конституційних прав та законних інтересів Публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк» (надалі – АТ «УкрСиббанк»), конституційних прав фізичних осіб – клієнтів Банку (поручителів, позичальників), передбачених статтями 41, 55 Конституції України, що відповідно до положень статті 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» є підставою для конституційного звернення та необхідності офіційного тлумачення частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України.

Різне розуміння та застосування частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України судами України призвело до порушення права власності АТ «УкрСиббанк», яке полягає в неможливості стягнення заборгованості з боржників (поручителів), також порушує права фізичних осіб – поручителів, які вимушені нести додатковий тягар витрат у зв'язку з пред'явленням кредитором позову, а не вимоги, крім цього, порушує права фізичних осіб – позичальників, оскільки пред'явлення позову, а не направлення (вручення) вимоги, унеможливує проведення реструктуризації за межами судових процедур.

На підставі викладеного вище, ми вважаємо, що неоднозначне застосування частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України, а саме розуміння під «пред'явленням вимоги поручителю» про погашення боргу - пред'явлення позову, призводить до порушення конституційних прав та законних інтересів АТ «УкрСиббанк», гарантованих статтею 41 Конституції України, згідно якої: *«Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.»*, та статтею 55 Конституції України, відповідно до якої: *«Права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.»*

Крім цього, порушуються норми Загальної декларації прав людини, прийнятої та проголошеної резолюцією 217А(III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року, а саме стаття 17, згідно якої: *«ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого майна»*, та стаття 8, якою проголошено: *«право кожної людини на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй Конституцією або законом»*. Це положення відтворено в Конституції України (стаття 55) і має застосовуватися системно, оскільки гарантується судовий захист як національними, так і міжнародними судовими установами.

Також порушується стаття 1 Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (дата підписання: 20.03.1952 р.; дата

ратифікації: 17.07.1997 р.; дата набуття чинності: 11.09.1997 р.), згідно якої:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.» Під поняттям «майно», серед іншого, розуміється правомірне очікування стягнення заборгованості з боржників. Порушення конституційних прав та законних інтересів АТ «УкрСиббанк» призводить до неможливості стягнення заборгованості з поручителів, що порушує право власності АТ «УкрСиббанк».

Положення щодо непорушності права приватної власності та захисту права власності гарантовано Конституцією України (ст. 41, 55), а також Загальною декларацією прав людини та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, дія яких визнана Україною.

Конституційне звернення АТ «УкрСиббанк» обґрунтоване неоднозначним застосуванням судами України частини четвертої статті 559 Цивільного кодексу України, згідно якої: *«4. Порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки. У разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя. Якщо строк основного зобов'язання не встановлений або встановлений моментом пред'явлення вимоги, порука припиняється, якщо кредитор не пред'явить позову до поручителя протягом одного року від дня укладення договору поруки.»*

При розгляді справ № 6-32цс14, № 6-28цс14 (роздрукування копій постанов Верховного Суду України у справах № 6-32цс14, № 6-28цс14 додається за №1 та 4 переліку додатків) за участі АТ «УкрСиббанк» Верховний Суд України зробив наступний висновок:

- пред'явленням вимоги до поручителя є пред'явлення до нього позову (висновок впливає з аналізу прийнятих постанов та матеріалів судових справ, оскільки Верховний суд вважає тотожними поняття «вимога» та «позов»).

Але раніше, у 2008 році Верховний Суд України за однакових юридично значимих обставин відмовив у порушенні касаційного провадження з перегляду постанови Вищого господарського суду України від 26 лютого 2008 року в справі №18/533, з мотивів її невідповідності нормам матеріального та процесуального права, а також різного застосування Вищим господарським судом України одного й того ж положення закону в аналогічних справах (роздрукування копії ухвали додається за №5 переліку додатків). Таким чином наразі є чинним висновок Вищого господарського суду України в постанові від 26 лютого 2008 року в справі №18/533 (роздрукування копії постанови додається за №6 переліку додатків) «...що обмеження шестимісячного строку звернення кредитора поданням відповідного позову до суду частиною четвертою ст. 559 ЦК України взагалі не встановлено, є нормою яка ініційована безпосередньо апеляційним господарським судом і в дійсності в контексті ст. 559 ЦК України не існує.»

Крім цього, суди касаційної інстанції при вирішенні цивільних та господарських справ роблять протилежні висновки на підставі частини 4 статті 559 ЦК України (далі звернення містить посилання на відповідну судову практику).

У зв'язку з вищенаведеним існує необхідність офіційного тлумачення

волі законодавця, матеріалізованої у нормі права (частині 4 статті 559 ЦК України) з метою найбільш правильної її реалізації.

Неоднозначне застосування частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України місцевим судом, апеляційним судом, судом касаційної інстанції та Верховним Судом України у справах за позовами АТ «УкрСиббанк» до поручителів та і юридичних осіб – позичальників, які належать до групи компаній, призвело до порушення конституційного права Банку на судовий захист та правосуддя на засадах законності. Суди по цих справах, неоднозначно застосувавши вказану норму права, звільнили поручителів та від виконання своїх зобов'язань за укладеними ними договорами поруки, що зробило неможливим стягнення з них боргу у сумі більше ніж мільонів доларів США (роздрукування копій постанов Верховного Суду України у справах № 6-32цс14, № 6-28цс14 додається за №1 та 4 переліку додатків).

Суди України неоднозначно застосовують положення частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України, у зв'язку з чим порушуються права АТ «УкрСиббанк» на отримання прибутку (що є основною метою діяльності АТ «УкрСиббанк», як підприємницького товариства) за рахунок майна та коштів поручителів, які фактично звільняються від відповідальності. А також порушуються права поручителів, які взагалі позбавляються можливості виконати зобов'язання визначене договором поруки у добровільному порядку, оскільки керуючись правовою позицією Верховного Суду України кредитори вимушені протягом 6-ти місяців пред'являти до поручителів позови, замість вимог, як це встановлено другим реченням частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України. Таким чином кредитори примушені робити те, що не передбачено законом. Зазначені дії банків-кредиторів викликають негативне ставлення до банківської системи у позичальників, які нерідко не мають можливості достроково виконати зобов'язання, враховуючи складну економічну та суспільно-політичну ситуацію в країні.

Як зазначив Конституційний Суд України, строки звернення до суду як складова механізму реалізації права на судовий захист є однією з гарантій забезпечення прав і свобод учасників правовідносин (абзац п'ятий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 22 лютого 2012 року № 4-рп/2012).

Внаслідок неоднозначного застосування судами України частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України погіршується стан національної банківської системи, відбувається послаблення захисту прав банків, як кредиторів, посилюється соціальна напруга в суспільстві.

На даний час Комітет з питань захисту прав кредиторів Незалежної асоціації банків України, враховуючи зловживання неоднозначним застосуванням статті 559 ЦК України та думку банківської спільноти, розробляє проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав та інтересів кредиторів», який буде запропонований Національному банку України та Кабінету Міністрів України з метою законодавчого врегулювання існуючих питань. Більш детальна інформація з проектом зазначених змін є на сайті НАБУ за посиланням: <http://www.nabu.com.ua/ukr/komiteti/komitet-z-pitan-zakhistu-prav-kreditoriv/dokumenti-v-roboti/106479/>.

Взагалі правова неясність при застосуванні вищезазначеної норми права впливає на подальшу стабільну роботу банків України. Національна банківська

система може стабільно працювати лише за умови довіри з боку клієнтів (фізичних осіб та суб'єктів господарювання) та захисту прав кредиторів судовою владою України. Що полягає в однозначному застосуванні норм права у відповідності до волі законодавця.

Правова позиція Верховного Суду України, яка викладена нижче в постановах суду, ускладнює подальшу реструктуризацію значної частини кредитних портфелів банків, оскільки кредитори змушені звертатись з позовом до суду про стягнення заборгованості з поручителів, замість звернення до поручителів з письмовою вимогою про виконання обов'язку за боржників. Подальше врегулювання спору та реструктуризація заборгованості після звернення з позовом можливі за умови виконання вимог процесуального законодавства та покладанням сплаченого судового збору на боржників. Таким чином обмежуються права поручителів (як фізичних, так і юридичних осіб) на добровільне виконання вимоги кредитора про виконання обов'язку за боржників, оскільки врегулювання заборгованості буде здійснюватись на стадії судового розгляду позову кредитора, а також виникають додаткові витрати у вигляді відшкодування кредитору сплаченого судового збору.

Можна стверджувати, що обставини викладені в цьому конституційному зверненні, не є окремим випадком, а створюють велику системну проблему, яка перешкоджає банківській діяльності, що відмічено зокрема Незалежною асоціацією банків України, та порушує права фізичних та юридичних осіб.

На наш погляд, терміни «позов» і «вимога» використовується у різних нормах Цивільного кодексу України, тому однозначно не можна говорити про те, що це синоніми.

Термін “вимога” вживається у більш широкому розумінні ніж позов, оскільки вимога це не завжди позов, але позов це завжди вимога. Цієї думки також дотримується секретар Пленуму Верховного Суду України, кандидат юридичних наук Юрій Сенін, який вважає, що *«за змістом ст. 559 ЦК і ст. 555 ЦК, у якій не можна робити подвійне тлумачення, впливає, що не можна змінювати вимогу на позов, і тим паче ототожнювати їх. У зобов'язальному праві більше тридцяти понять «вимога», які чітко визначені. І ніде не зазначено, що вимога – це позов.»* (копія статті *«Про практику застосування судами України положень ч.4 ст.559 Цивільного кодексу України», Вісник Верховного Суду України, №10(170), додається за №21 переліку додатків, відповідна думка зазначена на сторінці 6).*

Вважаємо, що поняття «вимога до поручителя» та «позов до поручителя», що застосовуються у частині 4 статті 559 ЦК України не є тотожними і мають різне значення. Так фактично під «вимогою до поручителя» розуміється будь-яка письмова вимога, яка направляється кредитором до поручителя в позасудовому порядку з метою добровільного виконання останнім власних обов'язків за договором поруки. В той же час «позов до поручителя» - це позовна заява, яка подається кредитором до суду з метою захисту своїх порушених прав та охоронюваних законом інтересів.

Порівнюючи частину четверту статті 559 ЦК України із частиною 1 статті 555 цього Кодексу, стає очевидним, що законодавець допускає як звернення з вимогою до поручителя, так і пред'явлення позову до нього.

Статтею 555 ЦК України встановлюються різні права та обов'язки поручителя у разі пред'явлення до нього вимоги або позову.

Пред'явлення вимоги, яка передбачена частиною четвертою статті 559 ЦК України, слід відрізнити від вимоги, що визначається як «позов».

Поручитель має отримати, відповідно кредитор зобов'язаний пред'явити вимогу до поручителя, а вже після цього вирішувати питання щодо судового вирішення цього спору, оскільки сам факт отримання такої вимоги поручителем спонукає його у добровільному порядку виконати зобов'язання визначене договором поруки. У разі невиконання – настають наслідки невиконання та може бути пред'явлено позов. Аналогічну думку зазначив завідувач кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік Національної академії правових наук України, професор, доктор юридичних наук Роман Майданик під час Круглого столу в Верховному Суді України (копія статті «Про практику застосування судами України положень ч.4 ст.559 Цивільного кодексу України», Вісник Верховного Суду України, №10(170), додається за №21 переліку додатків, відповідна думка зазначена на сторінці 8).

У статті 555 ЦК України зазначено, що у разі одержання вимоги кредитора поручитель зобов'язаний повідомити про це боржника, а в разі пред'явлення до нього позову – подати клопотання про залучення боржника до участі у справі.

Аналіз вищезазначеної статті доводить, що законодавець передбачив різні обов'язки поручителя в залежності від дій кредитора. Законодавець чітко розрізняє вимогу, яка є будь-яким формалізованим письмовим зверненням до поручителя, та позов. Якщо пред'являється вимога, то поручитель має здійснити передбачені законом дії (повідомити боржника), а якщо пред'являється позов – то поручитель має заявити клопотання про залучення боржника до участі у справі, оскільки позов вирішується в суді. Таким чином неможна ототожнювати різні за значенням поняття «вимоги» та «позову».

«Під вимогою, на думку Голови Верховного Суду України, кандидата юридичних наук Ярослава Романюка, слід мати на увазі в будь-якій доступній і зрозумілій для поручителя формі повідомлення його кредитором про те, що у зв'язку з невиконанням свого обов'язку боржником в поручителя виникло зобов'язання виконати обов'язок боржника. Зазначеною вимогою може бути позов до суду, але це зовсім не обов'язково. Такий висновок підтверджується змістом ч. 1 ст. 555 ЦК.» (копія статті «Про практику застосування судами України положень ч.4 ст.559 Цивільного кодексу України», Вісник Верховного Суду України, №10(170), додається за №21 переліку додатків, відповідна думка зазначена на сторінці 6).

Ми підтримуємо думку професора кафедри цивільного права №1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктора юридичних наук Інни Спасибо-Фатєєвої, яка «вважає, що в другому реченні ч.4 ст. 559 ЦК йдеться про вимогу до поручителя безпосередньо.» (копія статті «Про практику застосування судами України положень ч.4 ст.559 Цивільного кодексу України», Вісник Верховного Суду України, №10(170), додається за №21 переліку додатків, відповідна думка зазначена на сторінці 7).

На нашу думку, доказом того, що це різні поняття є, зокрема, той факт, що законодавець застосовує ці поняття окремо один від одного в одній і тій самій частині однієї статті 559 Цивільного кодексу України.

Зміна розуміння законодавцем порядку припинення поруки відбулась після прийняття нового Цивільного кодексу України від 16.01.2003 р.

Так Цивільним кодексом УРСР від 18.07.1963 р. у ч. 2 ст. 194 було встановлено: «Порука також припиняється, якщо кредитор протягом трьох місяців з дня настання строку зобов'язання не пред'явить позову до поручителя. Якщо строк виконання зобов'язання не зазначений, або визначений моментом вимоги, то при відсутності іншої угоди відповідальність поручителя припиняється

після закінчення одного року з дня укладення договору поруки».

А з прийняттям нового Цивільного кодексу України підхід законодавця у цьому питанні змінився, норма закону була пом'якшена, замість обов'язку пред'являти позов до поручителя протягом трьох місяців була встановлена необхідність пред'являти вимогу протягом шести місяців, і тепер припинення поруки вже пов'язується з ненаправленням поручителю саме вимоги, а не позову.

Але слід зазначити, що суди України неоднозначно застосовують частину 4 статті 559 ЦК України.

Нижче наводимо приклади неоднозначного застосування частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України Верховним судом України у справах за участі АТ «УкрСиббанк» та позиції науковців з цього питання.

Постанова Верховного Суду України від 10 вересня 2014 року № 6-32цс14

(роздрукування копії постанови додається за №1 переліку додатків, офіційний веб-сайт Верховного Суду України [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/A6A11C0D06F77FBAC2257D6B0029B339](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/A6A11C0D06F77FBAC2257D6B0029B339)).

Правова позиція.

«Виходячи із загальних засад цивільного законодавства та судочинства, права особи на захист у суді порушених або невизнаних прав, рівності процесуальних прав і обов'язків сторін (статті 3, 12-15, 20 ЦК України; статті 3-5, 11, 15, 31 ЦПК України) необхідно дійти висновку, що в разі невизнання кредитором права поручителя, передбаченого частиною першою статті 559 ЦК України, на припинення зобов'язання за договором поруки таке право підлягає захисту судом за позовом поручителя шляхом визнання його права на підставі пункту 1 частини другої статті 16 ЦК України.

Умови договору поруки про його дію до повного припинення всіх зобов'язань боржника не свідчать про те, що договором встановлено строк припинення поруки в розумінні статті 251 ЦК України, тому в цьому разі підлягають застосуванню норми частини четвертої статті 559 ЦК України про те, що порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя, а оскільки банком відповідно до умов кредитного договору змінений строк виконання основного зобов'язання, то відповідно до частини четвертої статті 559 ЦК України вимоги до поручителів повинні бути заявлені в межах шести місяців від дня настання цього строку.»

Витяг з мотивувальної частини Постанови.

«Отже, поряд з установленням строку дії кредитного договору сторони визначили й строки виконання боржником окремих зобов'язань (повернення платежів), що входить до змісту основного зобов'язання, яке виникло на основі договору.

У зв'язку з порушенням боржниками строків повернення кредиту, що встановлені угодами про надання траншів, та виникненням заборгованості за кредитними договорами кредитор використав передбачене частиною другою статті 1050 ЦК України та пунктом 11.1 кредитних договорів право на односторонню зміну умов кредитних договорів, надіславши 1 квітня 2009 року боржникам і поручителям повідомлення про дострокове повернення всієї суми кредиту та пов'язаних із ним платежів до 15 квітня 2009 року.

Таким чином, у разі зміни кредитором на підставі частини другої статті 1050 ЦК України строку виконання основного зобов'язання передбачений частиною четвертою статті 559 ЦК України шестимісячний строк підлягає обрахуванню від цієї дати.

З урахуванням зазначених правових норм суд касаційної інстанції обґрунтовано погодився з висновками апеляційного суду про те, що передбачений частиною четвертою статті 559 ЦК України строк пред'явлення кредитором вимог до поручителів про повернення боргових сум повинен обчислюватись з 16 квітня 2009 року, а оскільки такі вимоги були заявлені до поручителя ОСОБА 2 більше ніж через шість місяців після настання строку виконання зобов'язань – 5 березня 2012 року, у силу положень частини четвертої статті 559 ЦК України порука припинилась.

Зазначені правові висновки узгоджуються з нормами частини четвертої статті

Науковий висновок члена науково-консультативної ради при Верховному Суді України Бичкової С.С. (копія додається за №2 переліку додатків):

«У контексті ч. 4 ст. 559 ЦК України термін «вимога» слід розглядати як вимогу про добровільне виконання взятого на себе зобов'язання поручителем, а не як позов до суду. І тільки у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання поручителем можна говорити про застосування інституту позовної давності, перебіг якої, згідно із ч. 5 ст. 261 ЦК України, починається від дня, коли у кредитора виникає право пред'явити вимогу про виконання зобов'язання.»

Позиція члена науково-консультативної ради при Верховному Суді України Кузнецової Н.С. (копія додається за №3 переліку додатків):

«... законодавець встановлює різний порядок припинення поруки: у випадку, коли строк поруки не визначений, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

Вважаємо, що у данному випадку йдеться про будь-яку формалізовану письмову вимогу до поручителя, заявлену як в судовому, так і в позасудовому порядку. В останньому випадку така вимога надає кредитору право звернутись до суду з позовом протягом загального строку позовної давності.»

Постанова Верховного Суду України від 10 вересня 2014 року № 6-28цс14

(роздрукування копії постанови додається за №4 переліку додатків, офіційний веб-сайт Верховного Суду України [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/BC981277A43AAE25C2257D7400235112](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/BC981277A43AAE25C2257D7400235112)).

Правова позиція.

«У разі якщо кредитор змінив строк виконання основного зобов'язання, направивши боржнику вимогу про повне дострокове погашення заборгованості за кредитом, процентів за користування кредитом та інших платежів, при цьому договором поруки не визначено строк, після закінчення якого порука припиняється, шестимісячний строк, передбачений частиною четвертою статті 559 ЦК України, для пред'явлення вимоги поручителю обчислюється від дня дострокового повного погашення заборгованості, зазначеного кінцевим строком у вимозі кредитора до боржника.

Одночасне направлення боржнику та поручителю вимоги про дострокове повернення кредиту у зв'язку з наявністю заборгованості не є вимогою кредитора до поручителя в сенсі частини четвертої статті 559 ЦК України.»

Рішення Верховного Суду України, прийняте за результатами розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить зазначені норми права, та для всіх судів України.

Оскільки рішення Верховного Суду України впливає на формування судової практики в Україні, а суди зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із рішенням Верховного Суду України, велике суспільне значення має законність прийнятих рішень та виваженість правової позиції.

В додатку за №31 наведені приклади неоднозначного застосування частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України Верховним судом України та окремі думки суддів Верховного суду України.

За № 32 та 33 переліку додатків наведені приклади неоднозначного застосування частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ та Вищим господарським судом України.

Окремо слід звернути увагу на роз'яснення, які в 2012 році надані судам пленумом Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ з метою забезпечення правильного й однакового застосування судами законодавства, що регулює кредитні правовідносини (Постанова від 30.03.2012р. №5 «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин»), щодо ч. 4 ст. 559 Цивільного кодексу України. Згідно п. 24 зазначеної постанови Пленуму: *«Пред'явленням вимоги до поручителя є як направлення/вручення йому вимоги про погашення боргу (залежно від умов договору), так і пред'явлення до нього позову. При цьому в разі пред'явлення вимоги до поручителя кредитор може звернутися до суду протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання.»* (витяг з постанови пленуму додається за №34 переліку додатків).

При цьому 24 листопада 2014 року у Вищому господарському суді України відбулося чергове засідання пленуму, на якому членами пленуму було прийнято постанову №1 «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів». З метою забезпечення однакового і правильного вирішення господарськими судами спорів, що виникають з кредитних договорів, господарським судам надані роз'яснення в тому числі щодо ч. 4 ст. 559 Цивільного кодексу України. Пунктом 4.1.7. постанови пленуму ВГСУ від 24.11.2014р. №1 передбачено, що *«Пред'явленням вимоги до поручителя є як направлення, так і вручення йому вимоги про погашення боргу (залежно від умов договору).»* (витяг з постанови пленуму додається за №35 переліку додатків).

Отже роз'яснення вищих спеціалізованих судів з розгляду цивільних і кримінальних та господарських справ, які застосовуються судами України відповідної судової юрисдикції, щодо застосування положень частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України – відрізняються. Різні розуміння спеціалізованими судами зазначеної матеріальної норми потребує її офіційного тлумачення.

З питання спірного тлумачення частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України відбувся круглий стіл в Верховному Суді України. Основні тези дискусії були запропоновані читачам «Віснику Верховного Суду України» №10 (170) - «Про практику застосування судами України положень ч.4 ст. 559 Цивільного кодексу України» (копія додається за №21 переліку додатків).

В обговоренні питань щодо застосування вищезазначеної правової норми брали участь судді Верховного Суду України, члени Науково-консультативної ради при Верховному Суді України, представники основних наукових шкіл цивільного права в Україні.

Більшість суддів та науковців висловили думку про те, що під вимогою слід мати на увазі в будь-якій доступній і зрозумілій для поручителя формі повідомлення його кредитором, що у зв'язку з невиконанням свого обов'язку боржником у поручителя виникло зобов'язання виконати обов'язок боржника. А зазначеною вимогою може бути позов до суду, але це зовсім не обов'язково. Не кожна вимога є позовом, проте кожен позов є вимогою. За змістом ст. 559 ЦК впливає, що не можна змінювати вимогу на позов, і тим паче ототожнювати їх. У зобов'язальному праві більше тридцяти понять «вимога», які чітко визначені. І ніде не зазначено, що вимога – це позов.

Пред'явлення вимоги, передбачене ч. 4 ст. 559 ЦК, слід відрізнити від вимоги – «пред'явлення позову». Отже поручитель має отримати вимогу, кредитор зобов'язаний пред'явити вимогу до поручителя, а вже після цього постає питання щодо судового вирішення цього спору, оскільки сам факт отримання такої вимоги поручителем свідчитиме про те, що він повідомлений, і якщо він не буде добровільно виконувати свій обов'язок, це свідчитиме про порушення ним свого обов'язку.

У разі невиконання поручителем пред'явленої йому кредитором протягом шести місяців вимоги зобов'язання поруки зі спливом цього строку не припиняється і кредитор може й поза межами цього строку, але до спливу позовної давності за основною вимогою, пред'явити поручителю позов до суду про стягнення суми утвореного боржником боргу. Говорити про те, що шестимісячний строк можна розглядати як скорочений строк позовної давності підстав немає.

Відповідно до правової позиції Конституційного Суду України (викладеної в Ухвалі від 12 травня 2010 року, справа № 31-у/2010): *„під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України слід розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин“*.

Неоднозначне застосування положень частини 4 статті 559 Цивільного кодексу України, що викликає правову неясність та потребує офіційної інтерпретації, підтверджується зазначеними в цьому зверненні рішеннями Верховного суду України та рішеннями судів касаційної інстанції: Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, Вищого господарського суду України.

На підставі вищевикладеного, керуючись ст. ст. 147, 150 Конституції України, п. 4 ст. 13, ст. ст. 42, 43 і 94 Закону України "Про Конституційний Суд України", з метою усвідомлення та роз'яснення смислу норми права для найбільш правильної її реалізації,

ПРОСИМО СУД:

1. Відкрити провадження за конституційним зверненням Публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк» щодо офіційного тлумачення положень другого речення частини четвертої статті 559 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року №435-IV («Голос України», 2003, 03, № 45-46 (12.03.2003); «Голос України», 2003, 03, № 47-48 (13.03.2003); набрав чинності з 01 січня 2004 року).

2. Дати офіційне тлумачення положенням другого речення частини четвертої статті 559 Цивільного кодексу України в аспекті такого питання:

- чи слід розуміти поняття «пред'явлення вимоги», зазначене в другому реченні частини четвертій статті 559 Цивільного кодексу України, як пред'явлення письмової вимоги до поручителя про погашення боргу, чи як пред'явлення позову до суду з вимогою до поручителя про погашення боргу.

У конституційному провадженні за цим зверненням уповноважується для участі Панов Сергій Миколайович – Заступник Голови Правління-начальник юридичного Департаменту АТ «УкрСиббанк», який діє на підставі Статуту АТ «УкрСиббанк» (тел. 044 201 22 85).

Додатки:

**В.о. Голови Правління
АТ «УкрСиббанк»**

Г.Ю. Самаріна